

Opvoeding

Als een betalend lid van het Californische tekenfilmvakverbond werd ik op een dag gedwongen te staken. Het leek mij een oefening in futiliteit, want ik geloof nooit dat die vakbondleiders altijd maar weten wat ze doen. Er bleef echter weinig anders over dan thuis blijven wachten tot hun spelletje uitgespeeld was. Terwijl ik dit ongeduldig zat te doen kwam er ineens in mijn herinnering een boekje boven waarmee wij als heel jonge kinderen te lezen gezet werden. Het was getiteld:

“Het Gezin Van Den Staker”,

en ik vermoed dat dit werkje ons verstrekt geworden was door een door ons wel eens bezochte Zondagschool. De reden voor dit vermoeden is, dat het hier een godvruchtige staker betrof, waardoor ik uitsluit dat het ons via de AJC, de Jeugdorganisatie van de Sociaal Democratische Arbeiderspartij in handen liep. Ook kan ik met zekerheid beweren dat het niets met de katholieke leer te maken had, want met die goddeloze jongens mochten wij nog niet eens knikkeren, laat staan besmettende geschriften van accepteren.

Deze staker had eveneens een duidelijke tegenzin in het gestaak, maar waar mijn aversie op laag-bij-de grondse economische basis stond, stond de zijne op een Hoger Plan, en had te doen met een mogelijk vergooien van de kans op een toekomstig hemelverblijf. Hem was klaarblijkelijk voorgehouden dat een Baas maar heel even onder God geplaatst was (nog net even onder dominee), en dat daardoor staken gelijkgesteld diende te worden met schromelijke afvalligheid, ongehoorzaamheid en opstandigheid.

In hoofdstuk 1 werd de werkmans door zijn (ongetwijfeld rode) medewerklui bij het hek van de fabriek weer naar huis gestuurd, want met zo'n bord lopen wou hij niet en hem erin laten wouwen zij niet. De aldus gefrustreerde man keerde dus onverrichterzake terug naar zijn woonstede en meldde het tragiese nieuws aan moeder de vrouw.

Nou, veel gespaard had de vrijer blijkbaar ook al niet, want moe zei gelijk: 'Wat moeten we nou?', woorden die welhaast zonder uitzondering op een monetaire crisis wijzen. Het werd Pa hierdoor meteen duidelijk dat hij er niet onderuit zou komen om brood op de plank te doen verschijnen, staking of geen staking. Gelukkig was Redding al nabij, al wisten ze dat toen nog niet. Het kwam namelijk in de vorm van Zoon, die we nu voor het eerst ontmoeten.

Zoon, zonder twijfel geleid door Den Heiligen Geest, wist ergens hout te krijgen voor haast niets, en Haast Niets was blijkbaar een vrij nauwkeurige beschrijving van de financiële omstandigheden waarin dit vrome gezin zich bevond. Om kort te gaan, bakfiets gehuurd (op de lat) en door de Nederlandse Spoorwegen aan hun lot overgelaten bielsen opgehaald. Biddend bijlden Pa en Zoon biels na biels met een geleende bijl tot keurige kachelhoutjes, die later, in bundeltjes, op dezelfde bakfiets, huis aan huis verleurd werden.

Tot hun -- en onze -- verbazing vlogen deze houtjes de kar uit, om maar eens een aardige beeldspraak te gebruiken. Het gevolg was, dat toen Pa aan het eind van de week de kas opmaakte, hij zeker tweemaal zoveel geld gebeurd had als wat hij op de fabriek gedaan zou hebben. Nog een week van dit gedoe en hij kon haast zelf een bijl kopen!

Deze brandstofhandel liep wekenlang gesmeerd, tot volle tevredenheid van alle betrokkenen. Vergeet niet dat deze bundeltjes nooit blijvertjes waren, maar haast zonder dralen door de schoorsteen gejaagd werden, aanleiding gevend tot een hoop repetiteerorders. God hielp ook een handje, want het was winter, en Hij hield het goed koud zolang die stakende rooie opsodometers niet tot rede gebracht waren.

Na een flink aantal weken van dit soort meevallertjes ging de fabriek weer open. En nou zou je misschien denken dat Pa, met z'n pas gecreëerde vette bankrekening, zijn oude betrekking nog met de nek niet zou willen aankijken. Maar dan hebben we buiten de waard gerekend. Pa marcheerde, samen met zijn vuurrode makkers, braaf het hek weer binnen. Ongetwijfeld weer geleid door Den Heer liet hij zijn nog maar net ontknoopt bedrijf gewoon barsten en zijn nog maar zo kort geleden verworven klantenkring in de kou modderen met inferieur, dichte-rook-veroorzakend aanmaakhout, dat waarschijnlijk nog niet eens zo prettig in de prijs lag ook. Geen wonder dat ik, die toen nog maar net lezen kon, de titel voor lange tijd misgelezen heb als: "*Het Gezin Van Den Stakker*"

Ik ben er haast zeker van dat Pasen, Pinksteren, Kerstmis en Hemelvaartsdag aanleiding waren tot het gulle uitreiken van deze Stichtelijke Boekjes, hoewel het succesvol reciteren van uit het hoofd geleerde bijbelteksten ook wel iets te maken gehad zou kunnen hebben met deze goedgeefsheid. Want deze geschenkjes waren toch niet voor de poes, met hun hard-kartonnen kaftjes en vierkleurendruk plaatjes, allemaal in 1927?

Nog twee van deze literaire ontboezemingen komen mij nu voor de geest: "*Bruun, de Beer*", en "*Dubbel Weergekregen*". AI deze verhaaltjes behelsden een niet te miskennen Gristelijke Inslag, want de hoofdpersonen konden haast het koffiezetten nog niet zonder gebed af. Natuurlijk kwamen er ook de nodige Ongelovigen en Afvalligen in voor, maar die waren uitteraard nodig om de spanning erin te houden. Het staat mij bijvoorbeeld heel helder bij, dat er een jongedame in uitgebeeld was, die een Glas Port gedronken had. Niet zomaar wijn, maar Port! En daar bleef het niet bij, want ze was ook nog gaan dansen. En bidden ho maar. Zij was dan ook door Den Here volkomen aan haar treurig lot overgelaten. Een andere waaghals had de kans op het hiernamaals onverschillig in de wind gesmeten door zich te laten verleiden tot bioskoopbezoek, samen met een alreeds verloren ziel, en zijn religieuze vorming door Rin-TinTin, of Tom Mix, of misschien zelfs wel Laurel en Hardy te doen aantasten. Een dwaze en onbezonnen handeling, die menige ouder de rillingen over het godvrezend lijf moet hebben doen lopen.

BRUUN, DE BEER.

Bruun was een lichtbruin speelgoedbeertje met rode voetjes en kraaloojes, niet buitengewoon verschillend van andere speelgoed-beertjes, behalve dat het door konstant spelen en liefhebben goed versleten was door een ziek, doch godvruchtig knaapje, dat ergens op de tweede verdieping van een onbestemd pand zonder veel succes beter trachtte te worden, maar daartoe verhinderd werd door een gebrek aan versterkende

middelen. De patient liet Bruun helaas op een dag op onvoorzichtige wijze uit het raam storten, waardoor het diertje op treurige manier aan zijn end gekomen zou kunnen zijn, omdat er pal onder dat raam een gracht liep, waardoor het niet denkbeeldig geweest zou zijn dat Bruun nooit meer boven water gekomen ware.

Maar de Hand des Heren maakte, dat precies daar waar het beertje viel, al jarenlang een paal boven het water uitstak, met, geloof het of niet, een puntige spijker rechtop uit deze paal verrijzend. De functie van die paal en de spijker werd niet nader verklaard, maar het werd spoedig duidelijk dat er hier een Hogere Hand aan het werk was, wat het stellen van onnozele vragen overbodig maakte. God's wegen zijn nu eenmaal ondoorgrondelijk; waarom aandringen op verklaringen? Laat het genoeg zijn dat er al jaren aan deze omstandigheid gewerkt was, zodat Bruun niet in het water viel, maar met zijn versleten gatje precies op die spijker terecht kwam, waardoor het net leek of hij daar gewoon zàt terwijl niemand vermoedde dat hij op oncomfortabele wijze op z'n plaats gehouden werd door die roestig zetpil.

Bruun zat daar nog geen dag of er kwam een boot langs, bestuurd door een ongelovige schipper, die Bruun van het paaltje afpikte en mee in de kajuit nam, zonder twijfel met het voornemen om hem aan een van zijn vele net zo goddeloze neefjes kado te doen. Maar een sekonde voordat hij in zijn kajuit binnenstapte maakte de Heer dat hij even omhoog keek, waardoor hij het niet kon helpen het zieke, hulpeloze, nu nog van zijn speelmakkertje verstoken jochie te zien liggen.

Op datzelfde moment gaf de Heer deze niet tot enige kerk behorende schipper in, Bruun weer helemaal op te knappen, door het installeren van gloednieuwe voetjes en oogjes, en hem gestoomd en al te retourneren, samen met een flinke zak boodschappen, want het jochie z'n moeder was een arme weduwwrouw, die het met zo'n meevallertje best kon doen, gezien de gezondheidstoestand van haar kotertje, terwijl die schipper het best lijden kon.

Het leek wel of het merendeel van die diep-gelovigen in deze boekjes arme weduwes waren, en nooit kinderloos. Het soort dat geld had, en misschien een flink huis, behoorden vrijwel zonder uitzondering tot de groep die hoog nodig bekeerd moest worden. Die kwamen dan ook zonder veel dralen tot beter inzicht door het Goede Voorbeeld van de Weduwes.

DUBBEL WEERGEKREGEN.

Het vierkleurenplaatje op het kaftje van dit boekje vertoonde een hevige sneeuwscene. De sneeuwvlokken waren zo overtuigend groot dat ik, in m'n jonge onnozelheid, voor lange tijd dacht dat de titel iets met de weersomstandigheden te doen had, zoiets als: "Twee keer zo koud vandaag", of: "Dubbele sneeuwvlokken vielen vandaag in Haarlem", of iets anders doms. Natuurlijk was dat niet zo. Het had te maken met iets geven en daarna tweemaal zoveel terugkrijgen.

Hier hadden we namelijk weer Arme Weduwwrouw met Stel Kinderen. Ze verdiende de schrale kost met het repareren van kledij, of misschien zelfs wel het voortbrengen van jurken van meet af aan, dat staat me na al die jaren niet helder meer voor de geest. Misschien vond de auteur het niet belangrijk genoeg en volstond eenvoudig met "naaiwerk". Het was ook niet belangrijk, want het ging hier niet om de handigheid die de weduwe met naald en draad had, maar om een zekere liefdadigheid die ze bedreef, en die ze zich absoluut niet kon permiteren.

Het was een paar dagen voor Kertmis en onze weduwe had net weer een stoot werk klaar en stond dit, bij de aanvang van deze geschiedenis, af te leveren aan de achterdeur van Het Grote Huis. De voordeur was natuurlijk bestemd voor een heel ander soort bezoekers, ofschoon het aannemelijk is dat die nog niet half zo sterk in Den Here waren.

Enfin, de dienstbode pakte de spullen aan en verdween door de marmeren hal, want die lui hadden zelfs marmer in de achtergang. Even later kwam ze terug om te zeggen dat het zo goed was en dat haar Mevrouw het wel zou gireren. Dat zat onze weduwe echter niet lekker, want ze had nog maar een tientje op zak, en daar kom je niet ver mee over de Kerstdagen, zelfs niet in 1927 of daaromtrent. Ze vroeg daarom of ze, gezien haar financiële omstandigheden, niet vandààg betaald kon worden.

De meid stapte, waarschijnlijk met gegronde twijfel in het hart, terug door de luxe gang, om even later weer te verschijnen met dezelfde boodschap, vergezeld door de aanmaning om niet zo opdringerig lastig te zijn, mede met het oog op toekomstige business.

Zuchtend droop de weduwe af en begon de terugkeer naar haar onverwarmde woning, waar haar bloedjes zaten om te komen. Dat zal dat plaatje wel geweest zijn, met die kanjers van sneeuwvlokken.

En nu komt de moraal van het verhaal. Terwijl ze treurig liep te bedenken wat ze nu toch in jesusnaam moest doen voor de Kerst werd ze aangeklampt door een in zeemanskleren gehuld manspersoon, die de ene na de andere voorbijganger (vergeefs) om geld aan het vragen was. Toen hij echter bij onze godvrezende Heldin terecht kwam, en haar uitlegde dat zijn vrouw aan het ziekbed gekluisterd was en dat hij een tientje nodig had om naar haar zijde in Den Helder te ijlen, trok onze weduwe zonder aarzelen haar versleten portemonnee open en gaf, zonder ook maar één gedachte aan de toekomst te wijden, haar enige tien gulden aan de zeeman, die snel verdween in de richting van het station. Einde hoofdstuk.

Bij de opening van het volgende hoofdstuk zit ons vrouwtje in haar ijskoude pand met haar hoestende kindertjes in hun afdankertjes om de scheluwe tafel te blauwbekken. De kinderen verrekken van de honger, want die hadden natuurlijk op taai-taai gerekend, niet vermoedend dat Moe geldelijke steun aan een lid van de maritieme gemeenschap verstrekt had.

De weduwe, haar prachtige ogen vol vertrouwen naar Boven gericht, begint wat te bidden. Ook de kinderen krommen krakend de kootjes in gebedsformatie. Ze slijten een goed deel van de dag op deze manier, met de wind fluitend door de kieren van hun slechtgebouwd hulkje en met de sneeuw dwarrelend door de gaten in het dak. (Had ze een godvruchtige huisbaas gehad, dan had dit niet zo'n vaart gelopen. Iedereen weet, dat ter-kerke-gaande huisbazen hun daken altijd in orde hebben, in tegenstelling tot niet-godvruchtige huisbazen, die hun vastgoed gewoon laten wegrotten en alleen maar grijnzend naar de Bank hollen met hun op oneerbare wijze verkregen buit.)

Nauwelijks hebben ze voor de twintigste keer tussen de blauwe lippen door "amen" gefluisterd, of er wordt geklopt, want met de onbetaalde elektriciteitsrekening was bellen er natuurlijk niet bij.

De weduwe stopt lang genoeg met bidden om naar de niet-geoliede deur te gaan, en die piepend en krakend te openen. Wie staat daar? Is het de Rijke Mevrouw, die spijt heeft en toch nog even het naailoon komt aanreiken? Mis! Het is de Zeeman. Niet alleen

geeft hij de terecht dankbare weduwe haar tientje terug, maar hij heeft ook een kolossale duffelse zak bij zich, tot de rand gevuld met voedsel en opwindende presentjes voor de kinderen.

En daar blijft het niet bij. De zeeman, die eerst een Ruwe Bonk was (God alleen weet waarom-ie zonder geld zat een paar dagen geleden?) wordt door de weduwe rap bekeerd en viert Kerstmis met de hele familie in de kerk, na eerst nog even samen bij de kolenboer langs te zijn geweest.

Een paar andere dingen worden me plotseling duidelijk. Die weduwes, die door ons zes-jaar-oude lezertjes voor stokoude vrouwen aangezien werden, met hun zwarte jurken tot op de grond en omslagdoeken om de schouders, kunnen in wezen niet veel ouder geweest zijn dan vijf- of zes-en-twintig, gezien het feit dat ze altijd omringd waren door kleine snottebellen.

Ook is het mij in de loop der jaren opgevallen dat er, gezien het aantal in kommerlijke staat verkerende weduwes, in die tijd een nijpend gebrek moet zijn geweest aan godvruchtige, gezonde, huwbare mannen van onder de dertig. Die zeeman, met zijn ziekelijke echtgenote, was vast niet achterlijk, en zal die weduwe nog wel eens vaker opgezocht hebben met wat proviand. En die schipper uit "*Bruun de Beer*" kwam daar natuurlijk tóch wel meer in de buurt. Dat aspekt van de samenleving werd door de Boekjes echter nooit aangeroerd.

Er zit nog een staartje aan "*Dubbel Weergekregen*". Toen ik 25 was stond ik eens bij het Centraal Station in Amsterdam in de rij, achter een manspersoon die een kaartje Groningen besteld had. Toen het betalen geblazen was, bleek het dat hij zeven gulden te kort kwam. Ter plekke zag ik voor mijn geestelijk oog de weduwe haar laatste tientje overhandigen, compleet met het hoogst bevredigende resultaat van haar ondoordachte handeling. Ik liet dan ook geen seconde voorbij gaan, maar rukte resoluut een bieffe van tien uit m'n portefeuille en reikte het de Groninger aan, tezamen met m'n visitekaartje met m'n naam, adres, telefoon- en gironummer. De dankbare reiziger ontving zijn reisbiljet, schoof de rij uit en verdween in de menigte.

Toen ik dit tedere voorval aan mijn vrouw vertelde zei ze meteen: ‘

“Dat geld zie je nooit meer terug”. Ze was toen al erg wantrouwig en dat is ze altijd gebleven.

Maar ik weet wel beter. Ik heb een heel wat minder rauwe opinie over de mensheid. Ik ben nu in de tachtig, maar ik heb het volste vertrouwen dat de Groninger vandaag of morgen mijn bij ongeluk misplaatste visitekaartje zal weervinden en mij dankbaar terugbetalen. Niet alleen m'n tientje (want dat is door de inflatie en de rente onderhand duizend gulden geworden), maar met een flinke zak lekkernij, die ik helaas niet meer mag eten vanwege de lijn.

Maar wie weet, misschien kan ik daar dan nog een vijf en twintig-jarige weduwe een plezier mee doen. Ieder jaar, tegen de Kerstdagen, wacht ik op de klopp op de deur, die zeker komen gaat.